

Anna Baracz

Powiatowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Puławach
ORCID: 0000-0002-1223-0343

Potrzeby i preferencje edukacyjne środowiska oświatowego nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych/ponadpodstawowych w powiecie puławskim w latach 1999–2021

Educational needs and preferences of the educational environment of secondary school teachers in the Puławy district in the years 1999–2021

Streszczenie

W artykule podjęto próbę analizy oceny systemowego wsparcia doskonalenia zawodowego w polskim systemie oświaty. Omówiono sposoby prowadzenia analiz ocen systemu doskonalenia zawodowego nauczycieli poprzez wskazanie istniejących tendencji. Ukazano tendencje w obszarze preferencji form doskonalenia. Wskazano wyniki analiz badań w obszarze potrzeb edukacyjnych środowiska oświatowego w aspekcie preferencji dotyczących form doskonalenia zawodowego w ramach funkcjonowania powiatowej publicznej placówki doskonalenia nauczycieli, co pozwoliło wskazać tendencje i preferencje nauczycieli w obszarze doskonalenia zawodowego.

Słowa kluczowe: system doskonalenia, formy doskonalenia, preferencje zawodowe nauczycieli, placówka doskonalenia nauczycieli, potrzeby oświatowe, badanie potrzeb edukacyjnych.

Abstract

The article attempts to analyze the assessment of systemic support for professional development in the Polish education system. Methods of conducting evaluations of teachers professional development system by indicating the existing tendencies were discussed. Trends in the area of preferences for forms of improvement have been shown. The results of the analysis of research in the area of educational needs of the educational environment in terms of preferences regarding the forms of professional development within the functioning of the poviatt public teacher training institution were indicated, which allowed to indicate the tendencies and preferences of teachers in the area of professional development.

Key words: in-service training system, forms of in-service training, teachers' professional preferences, teacher training institution, educational needs, study of educational needs.

Wstęp

Doskonalenie zawodowe stanowi nieodłączny element rozwoju zawodowego nauczyciela polegający na celowym, zaplanowanym, ciągłym procesie kształcenia mającym na celu nabywanie, podwyższanie lub modyfikowanie kwalifikacji i kompetencji zawodowych i osobistych nauczyciela.

Proces doskonalenia trwa przez cały okres aktywności zawodowej pedagogów. Doskonalenie to odbywa się poprzez samokształcenie, doskonalenie wewnątrzszkolne, doskonalenie pozaszkolne (np. w ramach dodatkowych studiów, kursów, warsztatów) w instytucjach. Wsparcie w tym zakresie zapewnia system doskonalenia nauczycieli regulowany przez ustawę o systemie oświaty i Kartę Nauczyciela oraz akty wykonawcze.

W systemie tym funkcjonują wyspecjalizowane instytucje, zagwarantowane są też środki finansowe na realizację zadań dotyczących doskonalenia zawodowego i doradztwa metodycznego dla nauczycieli.

Źródłami i czynnikami warunkującymi zakres doskonalenia nauczycieli są potrzeby doskonalenia. Źródła potrzeb możemy podzielić na wewnętrzne (indywidualne) i zewnętrzne (instytucjonalne) oraz zewnętrzne. Wewnętrzne indywidualne to poziom kompetencji zawodowych poszczególnych nauczycieli oraz dążenia i ich aspiracje zawodowe. Wśród wewnętrznych (instytucjonalnych) wyróżnimy: poziom kultury organizacyjnej szkoły/placówki, poziom edukacyjny szkoły/placówki, planowane kierunki rozwoju (konceptja pracy, misja). Wśród zewnętrznych czynników wyróżnimy: zmieniający się stan wiedzy naukowej (merytorycznej), zmieniający się stan wiedzy metodycznej, zmieniający się stan wiedzy psychologiczno-pedagogicznej, zmieniające się regulacje prawne i wymagania stawiane nauczycielom oraz kierunki polityki oświatowej, nowe zjawiska społeczne, kulturowe, ekonomiczne.

Doskonalenie zawodowe nauczycieli w warunkach ciągłej zmiany nie jest zadaniem łatwym, tym bardziej że od jego jakości zależy sukces edukacyjny uczniów. Wprowadzane w ostatnich latach zmiany w systemie edukacji, takie jak zmiana systemu szkolnictwa, reforma egzaminu maturalnego, objęcie obowiązkową edukacją sześciolatków oraz nowa podstawa programowa kształcenia ogólnego, muszą ściśle korelować z modernizacją kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli¹.

Rola i zadania Powiatowego Centrum Doskonalenia Zawodowego Nauczycieli w Puławach

Rada Powiatu Puławskiego, mając na uwadze dbałość o wysoką jakość edukacji, powołała Uchwałą Rady Powiatu Puławskiego nr XXV/229/2001 z dnia 24 stycznia 2001 r. Powiatowe Centrum Doskonalenia Zawodowego Nauczycieli w Puławach jako publiczną placówkę doskonalenia nauczycieli.

Misją Powiatowego Centrum Doskonalenia Zawodowego Nauczycieli w Puławach zgodnie z jednym z podstawowych zadań powiatu puławskiego jest zapewnienie najwyższej jakości doradztwa metodycznego i doskonalenia zawodowego nauczycielom szkół i placówek oświatowych prowadzonych nie tylko przez powiat

¹ <https://sites.google.com/site/ksztalcenienauczycieli/home/system-ksztalcenia-ustawicznego-nauczycieli---ocena-i-kierunki-zmian> (dostęp: 30.04.2020).

puławski, ale także przez organy samorządów terytorialnych z nim współpracujących, jak i tych, które wykazują chęć współpracy w tym zakresie. Misja realizowana jest poprzez kompleksowe dostosowanie działań doskonalących do ich indywidualnych wymagań i wspomaganie placówek na terenie szkoły lub w bliskim jej otoczeniu.

Celem Centrum jest podejmowanie działań na rzecz podniesienia jakości edukacji zgodnie z polityką oświatową państwa poprzez procesowe wspomaganie szkół i placówek oświatowych w realizacji ich zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych oraz wspieranie zmian wprowadzanych w systemie oświaty poprzez realizację zadań w zakresie doradztwa metodycznego i doskonalenia zawodowego nauczycieli².

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 października 2012 roku zmieniającego rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 listopada 2009 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz.U. 2009, nr 200, poz. 1537) Centrum zajmuje się wspomaganie nauczycieli, dyrektorów oraz rad pedagogicznych w organizowaniu i prowadzeniu doskonalenia zawodowego nauczycieli w zakresie wynikającym z kierunków polityki oświatowej państwa oraz wprowadzanych zmian w systemie oświaty, wymagań stawianych wobec szkół i placówek, których wypełnianie jest badane przez organy sprawujące nadzór pedagogiczny w procesie ewaluacji zewnętrznej zgodnie z przepisami w sprawie nadzoru pedagogicznego, realizacji podstaw programowych, w tym opracowywania programów nauczania, diagnozowania potrzeb uczniów i indywidualizacji procesu nauczania i wychowania, przygotowania do analizy wyników i wniosków z nadzoru pedagogicznego, wyników sprawdzianu i egzaminów, o których mowa w art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty oraz korzystania z nich w celu doskonalenia pracy nauczycieli, potrzeb zdiagnozowanych na podstawie analizy wyników i wniosków z nadzoru pedagogicznego oraz wyników sprawdzianu i egzaminów, o których mowa w art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty³.

PCDZN w Puławach od 2005 r. posiada akredytację Lubelskiego Kuratora Oświaty na pełną działalność szkoleniową.

Zgodnie z rozporządzeniem MEN z 29 września 2016 r. do obowiązkowych zadań publicznych placówek doskonalenia prowadzonych przez samorząd województwa, powiat lub gminę należy organizowanie i prowadzenie doskonalenia zawodowego nauczycieli w zakresie:

- 1) wynikającym z kierunków polityki oświatowej oraz wprowadzanych zmian w systemie oświaty;
- 2) wymagań stawianych wobec szkół i placówek, których wypełnianie jest badane przez organy sprawujące nadzór pedagogiczny w procesie ewaluacji zewnętrznej zgodnie z przepisami w sprawie nadzoru pedagogicznego;

² Statut PCDZN w Puławach, §3 (rozdział II).

³ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. 1991, nr 95, poz. 425).

- 3) realizacji podstaw programowych, w tym opracowywania programów nauczania;
- 4) diagnozowania potrzeb uczniów i indywidualizacji procesu nauczania i wychowania;
- 5) przygotowania do analizy wyników i wniosków z nadzoru pedagogicznego, wyników egzaminów, o których mowa w art. 9 ust. 1 ustawy, oraz korzystania z nich w celu doskonalenia pracy nauczycieli;
- 6) potrzeb zdiagnozowanych na podstawie analizy wyników i wniosków z nadzoru pedagogicznego oraz wyników egzaminów, o których mowa w art. 9 ust. Ustawy⁴.

PCDZN w Puławach jak inne publiczne placówki doskonalenia realizuje zadania obowiązkowe w szczególności poprzez:

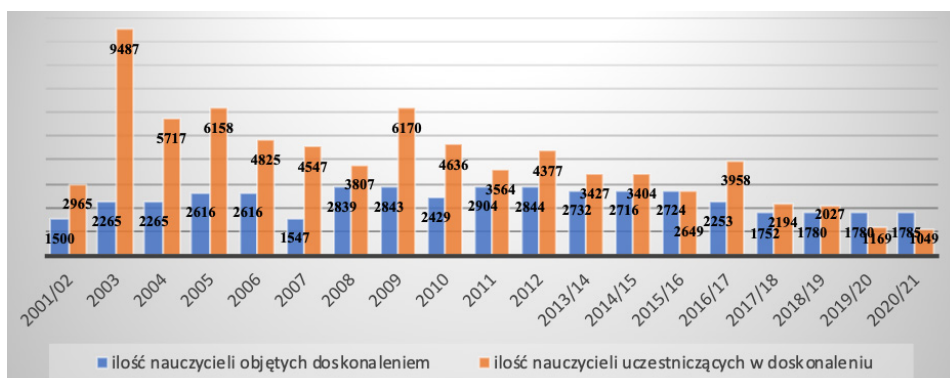
- 1) organizowanie i prowadzenie wspomaganie szkół i placówek polegającego na zaplanowaniu i przeprowadzeniu działań mających na celu poprawę jakości pracy szkoły lub placówki w zakresie określonym w §17 ust. 1 i 2 lub innym wskazanym przez szkołę lub placówkę wynikającym z potrzeb szkoły lub placówki obejmującego:
 - pomoc w diagnozowaniu potrzeb szkoły lub placówki,
 - ustalenie sposobów działania prowadzących do zaspokojenia potrzeb szkoły lub placówki,
 - zaplanowanie form wspomaganie i ich realizację,
 - wspólną ocenę efektów i opracowanie wniosków z realizacji zaplanowanych form wspomaganie;
- 2) organizowanie i prowadzenie sieci współpracy i samokształcenia dla nauczycieli oraz dyrektorów szkół i placówek, którzy w zorganizowany sposób współpracują ze sobą w celu doskonalenia swojej pracy, w szczególności poprzez wymianę doświadczeń;
- 3) prowadzenie form doskonalenia, w tym seminariów, konferencji, wykładów, warsztatów i szkoleń;
- 4) udzielanie konsultacji;
- 5) upowszechnianie przykładów dobrej praktyki⁵.

Statutowa działalność PCDZN – świadczenie usług w obszarze doradztwa metodycznego i doskonalenia zawodowego nauczycieli

Z analizy danych zawartych na wykresie 1 wynika, że liczba nauczycieli uczestniczących w doskonaleniu była wyższa od liczby nauczycieli objętych doskonaleniem, a zatem każdy nauczyciel co najmniej raz skorzystał z oferty doskonalenia PCDZN.

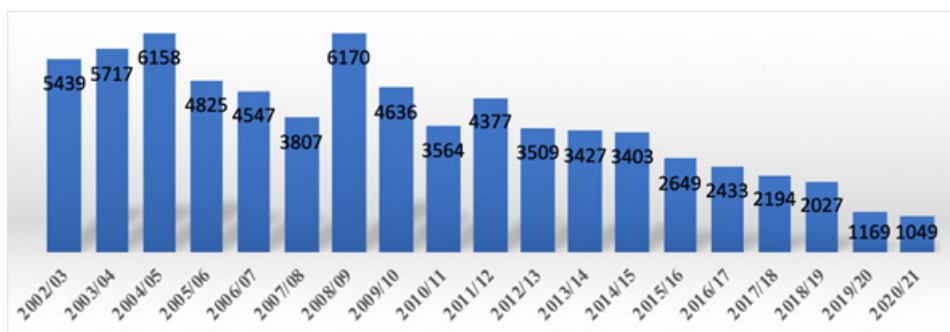
⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 września 2016 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz.U., poz. 1951 §17).

⁵ Tamże §18.

Wykres 1. Liczba nauczycieli objętych doskonaleniem i uczestniczących w doskonaleniu PCDZN w latach 2001–2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności PCDZN.

Wykres 2. Liczba nauczycieli biorących udział w doskonaleniu zawodowym i doradztwie metodycznym w latach 2002–2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności PCDZN.

Liczba nauczycieli biorących udział w doskonaleniu zawodowym i doradztwie metodycznym w latach 2002–2021 organizowanym przez PCDZN zmniejszała się z roku na rok, a spowodowane to było zmniejszającą się liczbą zatrudnionych w szkołach pedagogów. Wykres 2 prezentuje badania prowadzone przez PCDZN, z których wynika, że liczba nauczycieli biorących udział w doskonaleniu zmniejsza się w kolejnych latach.

Systemowe badanie potrzeb edukacyjnych środowiska oświatowego

Zdobycie profesjonalnej wiedzy i doskonalenie umiejętności zawodowych to jeden z podstawowych czynników dostosowania się do warunków w dynamicznie zmieniającym się środowisku pracy, jakim jest szkoła. Rozpoznanie i analiza potrzeb

szkoleniowych prowadzone przez PCDZN w Puławach umożliwiły zidentyfikowanie luk kompetencyjnych w określonych obszarach oraz wskazanie kierunków rozwoju wiedzy i umiejętności uczestników szkolenia. Badanie potrzeb koncentrowało się na diagnozowaniu rozbieżności między stanem obecnym a pożądanym. Badanie potrzeb szkoleniowych prowadzono, aby:

- a) podjąć decyzję, kiedy i jakie szkolenia należy przeprowadzać,
- b) poznać i dostosować formę oraz treści do uwarunkowań i oczekiwań nauczycieli,
- c) poznać motywację, postawy, wiedzę, umiejętności i zachowania uczestników,
- d) efektywnie wykorzystać czas szkolenia.

Ogólnym celem analizy potrzeb szkoleniowych było uzyskanie informacji pozwalających na skonstruowanie skutecznego oraz efektywnego programu szkolenia zawierającego treści, metody, formy szkoleniowe dostosowane do potrzeb edukacyjnych i doświadczeń uczestników szkolenia.

Nauczyciele jako osoby, którym powierza się kształcenie i wychowanie młodego pokolenia, przede wszystkim sami ponoszą odpowiedzialność za poszerzenie i uzupełnienie wiedzy ogólnej i pedagogicznej.

Kształcenie i doskonalenie nauczycieli jest nakazem czasu, ponieważ to oni kierują rozwojem ucznia, a w efekcie kreują nowe pokolenie. Powodzenie reformy będzie w dużym stopniu zależało od tego, w jaki sposób nauczyciele zinternalizują potrzebę zmiany. Dlatego praca zawodowa nauczyciela wymaga nie tylko coraz lepszego wykształcenia, ale także kreatywności i umiejętności. Konieczność podejmowania nowych wyzwań edukacyjnych spowoduje, że praca schematyczna, monotonna przekształcać się będzie w coraz bardziej refleksyjną, gdzie obok kwalifikacji zawodowych niezbędne są: inteligencja, głębokie rozumienie procesów i zjawisk, sprawne myślenie, wyobraźnia i pomysłowość⁶.

Powiatowe Centrum Doskonalenia Zawodowego Nauczycieli w Puławach przez cały okres swojej działalności dokonywało i nadal dokonuje oceny świadczonych usług tak pod względem organizacyjnym, jak i merytorycznym. Realizuje również systematyczne badanie potrzeb szkoleniowych środowiska oświatowego, do którego kieruje swoją ofertę. Z końcem każdego roku szkolnego PCDZN w Puławach przeprowadzało, wykorzystując opracowaną ankietę, diagnozę potrzeb szkoleniowych pod kątem przygotowywania oferty na kolejny rok szkolny.

W latach 2000–2006 diagnozę potrzeb szkoleniowych prowadzono na podstawie odpowiedzi udzielanych na pisma kierowane do przedstawicieli jednostek samorządów terytorialnych, w których dyrektor PCDZN zwracał się z prośbą o przedstawienie zapotrzebowania na tematykę i formy doskonalenia zawodowego nauczycieli i dyrektorów na danym obszarze. Na podstawie tak zebranych materiałów oraz diagnoz wynikających z rozmów prowadzonych na bieżąco przez doradców metodycznych

⁶ B. Krupa, *Doskonalenie nauczycieli jako element kształcenia ustawicznego*, <https://docplayer.pl/56570131-Doskonalenie-nauczycieli-jako-element-ksztalcenia-ustawicznego.html>, s. 22 (dostęp: 6.08.2020).

z uczestnikami szkoleń konstruowano ofertę szkoleniową na kolejne lata. Systemową diagnozę badania potrzeb oświatowych zaczęto prowadzić od roku 2006/2007.

Tabela 1. Oczekiwania nauczycieli w zakresie tematyki szkoleń w latach 2006–2012

Tematyka	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Problematyka wychowawcza i profilaktyczna	50%	52%	52%	59%	47%	41%	39%
Świadome kierowanie rozwojem ucznia (praca z uczniem słabym, zdolnym)	49%	58%	59%	47%	41%	39%	46%
Organizacja warsztatu i metod pracy nauczyciela	32%	40%	52%	54%	44%	35%	24%
Podnoszenie jakości pracy szkoły	16%	15%	5,2%	3,50%	8,7%	6,7%	8,3%
Kształcenie zawodowe	8,8%	15%	23%	21%	17%	9,1%	10%
Awans zawodowy	17%	24%	27%	22%	16%	20,8%	14,4%
Technologia informacyjna i komunikacyjna	32%	23%	23%	23%	15%	16,2%	22%

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów z diagnozy potrzeb.

Tabela 2. Inna tematyka szkoleń – propozycje nauczycieli

Propozycje nauczycieli:	
1	Metody pracy z dzieckiem niedostosowanym i zaburzeniami mowy
2	Nowoczesne metody pracy z dziećmi ze specjalnymi trudnościami w uczeniu się
3	Komunikacja alternatywna
4	Praca z dziećmi agresywnymi
5	Współpraca z trudnymi rodzicami
6	Warsztaty doskonalące zdolności manualne
7	Komputeryzacja biblioteki szkolnej
8	Warsztaty zajęć technicznych
9	Szkolenie z zakresu niepełnosprawności dziecka
10	Elementy wiedzy o kulturze na lekcjach języka polskiego
11	Monitoring podstawy programowej
12	Nauczanie indywidualne
13	Nowa matura – formuła egzaminów
14	Wykorzystanie nowych metod badawczych w praktyce diagnostyczno-terapeutycznej
15	Trening zastępowania agresji (TZA)
16	Sytuacje trudne i rozwiązywanie problemów w relacji nauczyciel – rodzic w przedszkolu
17	Warsztaty neurologopedyczne
18	Wczesna diagnoza i stymulacja logopedyczna
19	Praca z dzieckiem autystycznym
20	Metody wspomagające rozwój dziecka niepełnosprawnego
21	Edukacja osób z głębokim upośledzeniem umysłowym

Źródło: opracowanie własne na podstawie diagnozy potrzeb w zakresie doskonalenia nauczycieli (kwiecień – maj 2014 r.)⁷.

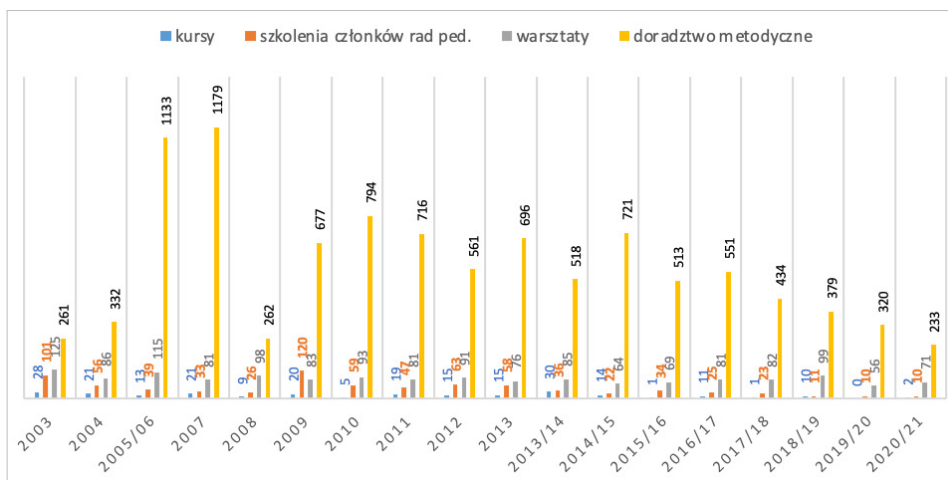
⁷ Tamże, s. 16.

Z analizy danych zawartych w tabeli 1 wynika, że w latach 2006–2012 największym zainteresowaniem cieszyły się tematy związane z problematyką wychowawczą i profilaktyczną oraz świadomym kierowaniem rozwojem ucznia (ok. 50%), w niewiele mniejszym stopniu z organizacją własnego warsztatu pracy. Na kolejnych miejscach wymieniano technologię informacyjną i komunikacyjną oraz awans zawodowy.

W maju 2014 r. w PCDZN przeprowadzono modyfikację narzędzia badawczego – opracowano nową ankietę badania potrzeb oświatowych. Nowe narzędzie było bardziej szczegółowe, dlatego analizy i pozyskane informacje były lepiej wykorzystywane w tworzeniu oferty doskonalenia zawodowego dla nauczycieli.

Nauczycieli pytano także o tematykę szkoleń doskonalących, którą byliby zainteresowani (zob. tabela 2).

Uzupełnieniem pytań o potrzeby szkoleniowe w zakresie doskonalenia i kształcenia było pytanie dotyczące form doskonalenia, w których brali udział respondenci. Uzyskane odpowiedzi przedstawiono na wykresie 3.

Wykres 3. Preferowane formy kształcenia i doskonalenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności PCDZN.

Z ogólnej analizy danych przedstawionych na wykresie 3 wynika, że w latach 2003–2021 największym zainteresowaniem cieszyło się doradztwo metodyczne (stanowiło ono około 87% zrealizowanego wsparcia).

W latach 2003–2021 zorganizowano 12 824 formy doradztwa metodycznego i doskonalenia zawodowego dla nauczycieli. Łącznie przeprowadzono 5216 godzin szkoleń. Uczestniczyło w nich 79 638 nauczycieli⁸.

⁸ Sprawozdania z działalności PCDZN 2003–2021.

Celem diagnozy i analiz otrzymanych danych było pozyskanie informacji pozwalających na profesjonalne przygotowanie oferty doskonalenia zawodowego dla nauczycieli, skonstruowanie skutecznych i efektywnych programów szkoleń zawierających treści, metody, formy szkoleniowe dopasowane do potrzeb edukacyjnych i doświadczeń nauczycieli. Badania te pozwoliły na dostosowanie treści szkoleń, tak by były one zgodne z potrzebami placówek oświatowych oraz oczekiwaniami zarówno nauczycieli, jak i kadry zarządzającej. Wnioski z badań przełożono na kształtowanie właściwego poziomu efektywności prowadzonych form doskonalenia zawodowego.

PCDZN w Puławach w okresie swojej działalności nigdy nie dopuściło, aby podczas organizacji doskonalenia wykorzystano przypadkowy dobór grup, treści, metod dydaktycznych czy osób prowadzących doskonalenie, gdyż mogłoby to spowodować niską efektywność szkolenia. Wychodzono z założenia, że aby proces dydaktyczny był skuteczny i efektywny, niezbędne jest zaangażowanie wszystkich podmiotów biorących w nim udział, tj. organizatorów, prowadzących doskonalenie i uczestników szkolenia. Dlatego planowo i procesowo prowadzone były badania diagnostyczne nacelowane na pozyskanie informacji na temat szeroko rozumianych potrzeb edukacyjnych środowiska oświatowego, do którego oferta była kierowana.

PCDZN w Puławach całą swoją działalność organizowało tak, aby sprostać zdiagnozowanym potrzebom nauczycieli, ale również wyjść naprzeciw zmianom dokonującym się zarówno w systemie doskonalenia nauczycieli, jak i w całym systemie oświaty.

Zdobywanie wiedzy przez dorosłych charakteryzuje instrumentalność uczenia się, nastawienie na osiągnięcie konkretnych efektów edukacyjnych, uczenie się przez pryzmat własnych doświadczeń. Dlatego tak ważnym elementem kształcenia dorosłych jest badanie jego efektywności. W związku z powyższym konieczne było i wciąż jest cykliczne prowadzenie ewaluacji przebiegu doskonalenia (co w przypadku PCDZN wykonywane było na bieżąco z wykorzystaniem ankiet ewaluacyjnych po każdej formie doskonalenia) i dokonywanie analiz i wyciągania wniosków na każdym jego etapie. Rozpoznanie, analiza potrzeb szkoleniowych oraz skuteczne procedury badania efektywności szkoleń umożliwiały uczestnikom uczenie się w sposób świadomy, natomiast PCDZN jako organizator miało możliwość udoskonalania procesu, wzbogacania oferty oraz prowadzenia szkoleń na coraz wyższym poziomie. Aby sprostać wymogom i potrzebom wynikającym z diagnozy, kadra PCDZN podejmowała działania mające na celu systematyczne rozwijanie umiejętności metodycznych w zakresie pracy z dorosłymi – zarówno dydaktycznych, jak i komunikacyjnych. Pracownicy Centrum uzyskali dodatkowe kwalifikacje, dzięki czemu budowali ofertę uwzględniającą zmiany wynikające z reformy systemu edukacji oraz kierunków polityki oświatowej, nawiązywali i utrzymywali współpracę z różnymi podmiotami działającymi na rzecz i w otoczeniu oświaty.

W działaniach Centrum ważną była również przyjazna dla nauczycieli organizacja jego pracy. Ciągłe udoskonalany był wewnętrzny system informacyjny, tworzone były zespoły zadaniowe powoływane na potrzeby realizacji bieżących zadań wynikających z priorytetów, praktyki edukacyjnej i potrzeb rynku pracy. Organizacja pracy Centrum dostosowywana była w sposób maksymalny do założeń strategii edukacyjnej powiatu (zob. Strategia rozwoju powiatu puławskiego na lata 2008–2015), wprowadzano nowe rozwiązania techniczne i technologiczne w celu budowy platformy edukacyjnej.

Centrum poprzez wprowadzanie nowych tematów szkoleń i wymianę doświadczeń oraz publikowanie materiałów edukacyjnych, pozyskiwanie funduszy, w tym europejskich, nowe projekty dotyczące nauczycieli szkolnictwa zawodowego, szkolenia dyrektorów, szkolenia samorządowych pracowników oświaty, wspierania uczniów niepełnosprawnych, tworzenia symulacyjnych stanowisk pracy modyfikowało swoją ofertę, dostosowując ją do wymogów współczesności. Konsekwentnie rozwijana była baza materialna dzięki systematycznemu doposażaniu ośrodka w nowe środki dydaktyczne, modernizowano sprzęt, wzbogacano zasoby biblioteki. Istotną była również troska o estetykę i funkcjonalność lokali wykorzystywanych na rzecz statutowej działalności PCDZN.

Podsumowanie

Placówki doskonalenia nauczycieli działające na terenie powiatu dają dużą szansę na świadczenie wysokiej jakości edukacji.

Utworzone przez lokalne samorządy placówki doskonalenia nauczycieli posiadają wiele zalet. Jedną z nich, ważną z punktu widzenia samorządów, jest możliwość tworzenia wspólnej obsługi zadań metodycznych przynoszącej władzom samorządowym konkretne korzyści z tytułu posiadania placówki zajmującej się doskonaleniem zawodowym nauczycieli i doradztwem metodycznym. Korzyści te są dwójakiego rodzaju: merytoryczne i finansowe. Merytoryczne to dostęp do wszystkich doradców przedmiotowych, form szkoleniowych, materiałów informacyjno-szkoleniowych, zapewnienie doradztwa metodycznego nauczycieli dla wszystkich nauczycieli (od przedszkola po szkoły ponadgimnazjalne) – system doradztwa, bliskość ośrodka doskonalenia i doradców metodycznych w stosunku do szkół, natomiast finansowe to forma zatrudnienia doradcy (godziny, niepełny etat), bezpłatne formy szkoleniowe, realizacja projektów, wypracowywanie środków z dochodów własnych i zewnętrznych – projektów i grantów, współfinansowanie podstawowej działalności z udziałów finansowych wnoszonych przez jednostki obsługiwane (mniejsze koszty doradztwa).

W XXI wieku oczekuje się od szkoły i nauczycieli, że metody nauczania i uczenia się uwzględnią dużą liczbę różnych zainteresowań oraz potrzeb i wymogów

stawianych nie tylko przez jednostki, ale grupy społeczne działające w kraju oraz w wielokulturowych społeczeństwach Europy. Ich oczekiwania i ciągła niekończąca się reforma edukacji wymagają nowych form doskonalenia nauczycieli pozwalających uzyskać im kompetencje i motywacje do zaangażowania się w przemiany oświatowe. W przypadku braku ośrodków doskonalenia nauczycieli samorządy mają kłopot z realizacją tego zadania. Ograniczają się one przeważanie do powierzenia analizy potrzeb doskonalenia zawodowego nauczycieli dyrektorom szkół, czyli do kontroli (wglądu) przez organy prowadzące przygotowanych przez dyrektorów szkół planów doskonalenia zawodowego nauczycieli, wniosków o dofinansowanie lub spotkań z dyrektorami szkół w tej sprawie. Z tego powodu samorządy mają problem z wykorzystaniem środków na ten cel. Braki w zakresie kształcenia nauczycieli niwelują samorządy powiatowe, które podjęły działania związane z tworzeniem ośrodków doskonalenia zawodowego nauczycieli⁹.

Bibliografia

- Chmielewska J., *Meandry kwalifikacji nauczycielskich w kontekście reformy oświatowej* [w:] *Społeczno-kulturowe konteksty edukacji nauczycieli i pedagogów*, red. H. Kwiatkowska i T. Lewowicki, Warszawa 2003.
- Czerepaniak-Walczak M., *Aspekty i źródła profesjonalnej refleksji nauczyciela*, Toruń 1997.
- Day C., *Rozwój zawodowy nauczyciela*, Gdańsk 2004.
- Dąbrowska L., *Doskonalenie zawodowe nauczycieli*, Warszawa 2015.
- Dróżka W., *Wartości i dążenia zawodowe nauczycieli w zmiennym kontekście 25-lecia* [w:] *O nową jakość edukacji nauczycieli*, red. J. Madalińska-Michalak, Kielce 2017.
- Grondas M. i Żmijński J., *Dokumentowanie i planowanie rozwoju nauczyciela. Poradnik*, Warszawa 2005.
- Hejnicka-Bezwińska T., *O zmianach w edukacji. Konteksty, zagrożenia i możliwości*, Bydgoszcz 2000.
- Jabłoński M., *Kompetencje pracownicze w organizacji uczącej się. Metody doskonalenia i rozwoju*, Warszawa 2009.
- Juško P., *Przegląd najważniejszych form doszkolenia zawodowego kadr nauczycielskich szkół podstawowych w latach 1945–1975. Praktyka szkół miasta Tarnowa i powiatu tarnowskiego* [w:] *Studia nad problematyką doskonalenia zawodowego nauczycieli w Polsce i na Słowacji w perspektywie historycznej i współczesnej*, red. E. Juško, M. Borys, P. Juško, B. Wolny, B.D. Niziołek, Tarnów–Łapczyca 2015.
- Kamińska M., *Współpraca i uczenie się nauczycieli w kulturze organizacji szkoły*, Kraków 2019.
- Kosiba G., *Doskonalenie i rozwój zawodowy nauczycieli wychowania fizycznego*, Kraków 2009.
- Kosiba G., *Doskonalenie zawodowe nauczycieli – kategorie, kompetencje, praktyka*, „Forum Oświatowe” 2012, nr 24/2(47).
- Krupa B., *Doskonalenie nauczycieli jako element kształcenia ustawicznego*, <https://docplayer.pl/56570131-Doskonalenie-nauczycieli-jako-element-kształcenia-ustawicznego.html> (dostęp: 6.08.2020).

⁹ B.D. Niziołek, *Rola samorządów w doskonaleniu zawodowym nauczycieli* [w:] *Wybrane aspekty wykonywania zadań oświatowych przez jednostki samorządu terytorialnego*, red. E. Juško, I. Wieczorek, NIST, Łódź 2016, s. 106–107.

- Lisowska E., *Kondycja zawodowa nauczycieli: w poszukiwaniu skutecznej profilaktyki wypalenia zawodowego*, Kraków 2018.
- Luka M., Witek P., Grzesiak-Witek D., *Nauczyciel a współczesne zagrożenia*, Lublin 2019.
- Niziołek B.D., *Rola samorządów w doskonaleniu zawodowym nauczycieli [w:] Wybrane aspekty wykonywania zadań oświatowych przez jednostki samorządu terytorialnego*, red. E. Juško, I. Wiczorek, Łódź 2016.
- Norkowska E., *W kadrze dyrektora. Doskonalenie zawodowe nauczycieli*, „Monitor Dyrektora Szkoły” 2018, nr 87, <https://www.monitorszkoły.pl/artukul/doskonalenie-zawodowe-nauczycieli/> (dostęp: 18.10.2019).
- Pachociński R., *Oświata i praca w erze globalizacji*, Warszawa 2006.
- Plewka C., *Uwarunkowania zawodowego rozwoju nauczycieli*, Warszawa 2009.
- Statut PCDZN w Puławach.
- Sprawozdania z działalności PCDZN 2003–2021.
- System doskonalenia nauczycieli – stan obecny, wady i zalety, propozycje zmian*, Warszawa 2012.
- Szempruch J., *Nauczyciel w zmieniającej się szkole. Funkcjonowanie i rozwój zawodowy*, Rzeszów 2001.
- Wiatrowski Z., *Powodzenia i niepowodzenia zawodowe*, Olecko 2002.
- Wiłkomirska A., *Doskonalenie zawodowe nauczycieli a jakość pracy nauczycieli i szkoły [w:] O nową jakość edukacji nauczycieli*, red. J. Madalińska-Michalak, Warszawa 2017.
- Zaleski-Ejgierd A., *Kształcenie kandydatów na nauczycieli i adaptacja w szkołach – przygotowanie do wykonywania zawodu*, „Kontrola Państwowa NIK”, nr 1, styczeń – luty 2018.
- Zdański J., *Koncepcje kształcenia nauczycieli*, <http://jasnyhoryzont.pl/stuff/koncepcje.pdf> (dostęp: 6.08.2020).
- Żerkowski B., *Związki zawodowe w szkole*, <https://edurada.pl/artykuly/zwiazki-zawodowe-w-szkole/> (dostęp: 25.08.2019).

Netografia

- <https://sites.google.com/site/ksztalcenienauczycieli/home/system-ksztalcenia-ustawicznego-nauczycieli---ocena-i-kierunki-zmian> (dostęp: 30.04.2020).
- <http://www.kariera.polsl.pl/podyplomowe/materialy/Doskonalenie.pdf> (dostęp: 19.12.2017).
- <https://www.cen.gda.pl/sieci-wspolpracy-samokszalcenia/> (dostęp: 20.02.2020).
- <http://www.kariera.polsl.pl/podyplomowe/materialy/Doskonalenie.pdf> (dostęp: 19.12.2017).
- <https://docer.pl/doc/nvexcsn> metodologia badań naukowych – prezentacja 2016 – 17 (dostęp: 25.08.2019).

Akty prawne

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpień 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz.U. 2017, poz. 1575).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 18 lutego 2021 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U. 2021, poz. 312). Załącznik – Standardy kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz.U. 2020, poz. 1289 t.j.).

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu (Dz.U. 2009, nr 50, poz. 400).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 listopada 2009 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz.U. 2009, nr 200, poz. 1537).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2019 r. w sprawie dofinansowania doskonalenia zawodowego nauczycieli, szczegółowych celów szkolenia branżowego oraz trybu i warunków kierowania nauczycieli na szkolenia branżowe (Dz.U. 2019, poz. 1653).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli (Dz.U. 2020, poz. 2200 t.j.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2015 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz.U. 2015, poz. 1270).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2019 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz.U. 2019, poz. 1045).
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela z dnia 25 lipca 2019 r. (Dz.U. 2021, poz. 890 t.j.).
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. 2021, poz. 1082 t.j.).
- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2022, poz. 574 t.j.).
- Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. 2021, poz. 1762 t.j.).
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. 2021, poz. 1915 t.j.).